

Nr 32.*Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utövändet av statens tobaksmonopol.*

I en den 20 februari 1948 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 99, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar för en tid av sex år från och med den 1 januari 1949 till och med den 31 december 1954 åt aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet upplåta utövändet av staten enligt lagen den 11 juni 1943 (nr 346) uteslutande tillkommande rättighet att i riket tillverka samt till riket införa tobak och tobaksvaror med de rättigheter och skyldigheter, som därmed följa, och med iakttagande av de undantag och begränsningar, som i nyssnämnda lag stadgas, samt på villkor i övrigt i huvudsaklig överensstämmelse med vad vederbörande departementschef i propositionen förordat.

Av statsrådsprotokollet i ärendet inhämtas följande.

Enligt 1 § lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, vilken lag ersatt förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, tillkommer rättigheten att i riket tillverka eller låta tillverka tobaksvaror samt att till riket införa eller låta införa tobak eller tobaksvaror — med vissa, i lagen angivna särskilda undantag — uteslutande staten. Monopolet drives emellertid icke av staten själv utan av ett enskilt bolag, åt vilket statens monopolrättighet upplåtits. Utövändet av tobaksmonopolet har under hela monopoltiden varit anförtrött åt aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet. I avseende å detta bolags organisation må här nämnas, att bolagets aktiekapital utgör 30 000 000 kronor och är uppdelat i stamaktier å 29 000 000 kronor, vilka ägas av staten, samt preferensaktier å 1 000 000 kronor, vilka ägas till lika delar av fyrtio enskilda, av Kungl. Maj:t utsedda personer. Kungl. Maj:t tillsätter halva antalet styrelseledamöter, däribland ordförande och vice ordförande samt en revisor, vilken skall vara jourhavande revisor. För dessa funktionärer har Kungl. Maj:t utfärdat särskilda instruktioner. Förhållandet mellan staten och monopolbolaget regleras närmare i ett efter riksdagens hörande den 21 maj 1942 träffat avtal, enligt vilket monopolrättigheten upplåtits åt bolaget för tiden 1 januari 1943—31 december 1948 (se prop. 1942: 200; r. skriv. nr 190). I nämnda propo-

sition förutsattes att, därest den då ännu ej avslutade prövningen av spörsmålet om ordnandet av import- och detaljhandeln med tobaksvaror skulle under oktrotiden föranleda förändringar i monopolbolagets verksamhet, regleringen härav skulle kunna ske genom tilläggsavtal. Detta uttalande lämnades av riksdagen utan erinran. Sedan bestämmelser rörande ifrågasvarande spörsmål utfärdats genom förenämnda lag den 11 juni 1943 angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, ha §§ 1, 3 och 4 i avtalet den 21 maj 1942 genom tilläggsöverenskommelse den 22 juni 1943 mellan staten och tobaksmonopolet erhållit ändrad lydelse. Mellan staten och preferensaktieägarna gäller ett likaledes med riksdagens bemyndigande av Kungl. Maj:t ingånget avtal den 22 januari 1937, vilket främst åsyftar att säkerställa Kungl. Maj:ts beslutanderätt beträffande valet av preferensaktieägare. De nu gällande avtalen ävensom förenämnda tilläggsöverenskommelse finnas fogade såsom bilagor vid statsrådsprotokollet (*bilaga 1—3*), till vilka utskottet tillåter sig hänvisa.

I skrivelse den 18 december 1947 har *styrelsen för aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet* — med utgångspunkt från antagandet att det icke skulle förefinnas någon erinran från Kungl. Maj:ts och riksdagens sida att lämna bolaget fortsatt oktrotj — upptagit frågan om utformningen av nytt avtal med staten. Rörande skrivelsens närmare innehåll hänvisas likaledes till propositionen (s. 2—3).

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet har *departementschefen* till stöd för det föreliggande förslaget anfört följande:

»Giltighetstiden för det nuvarande avtalet mellan svenska staten och aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet om utövande av statens monopol å tillverkning och import av tobaksvaror utgår den 31 december 1948. Bolagsstyrelsen har förutsatt att det nya avtalet i likhet med tidigare skall avse en sexårsperiod. Jag har ej anledning till erinran häremot och föreslår sålunda, att med bolaget träffas avtal om tillverkning och import av tobaksvaror för nästkommande sexårsperiod.

Jag förordar, att det nya avtalet i de delar som beröras av tilläggsöverenskommelsen den 22 juni 1943 avfattas i anslutning till denna, dock med den av styrelsen föreslagna jämkningen att i avtalet icke upptages bestämmelsen om att den belastning, som avser att lämna vinst å rörelsen, skall vila i möjligaste mån jämnt å alla varuslag. I övrigt torde de närmare villkoren för upplåtelsen kunna bibehållas oförändrade.

Det med preferensaktieägarna träffade avtalet den 22 januari 1937 är anknutet till avtalet med monopolbolaget såtillvida att i § 1 av 1937 års avtal föreskrivits, att beträffande den rätt, som utöver vad bolagsordningen innehåller tillkommer preferensaktieägarna, skall gälla vad i avtalet den 5 maj 1936 mellan staten och bolaget stadgas. Sistnämnda avtal är numera ersatt med avtalet av den 21 maj 1942. Anledningen till att i 1942 års proposition ej begärdes bemyndigande för Kungl. Maj:t att träffa nytt avtal mellan staten och preferensaktieägarna, därvid hänvisning skulle

gjorts till 1942 års avtal, var att inga förändringar voro avsedda att göras i 1936 års avtal med bolaget och att någon begränsning till tiden icke var uppställd i avtalet med preferensaktieägarna, varför detta ansågs äga fortsatt giltighet. Ej heller nu äro sådana förändringar i avtalet med monopolbolaget föreslagna som beröra förhållandet mellan staten och preferensaktieägarna. 1937 års avtal med preferensaktieägarna torde därför alltjämt få anses äga fortsatt giltighet. Jag har dock för avsikt att under hand låta inhämta preferensaktieägarnas godkännande av den förändringen i 1937 års avtal, att hänvisningen till det äldre oktrojavtalet utbytes mot en hänvisning till det nya, för åren 1949—1954 avsedda avtalet.

För åvägabringande av det nya avtalet med monopolbolaget torde riksdagens bemyndigande böra inhämtas.»

Utskottet. Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, får hemställa,

att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 99.

Stockholm den 8 april 1948.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elon Andersson, Wahlmark, Sjödahl, Ekman, Velander, Frans Ericson, Heüman, Wehtje, Rosander och Näsgård, samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Björklund, Hammarlund, Orgård, Olson i Göteborg, Sundström, Olofsson i Höganäs, Karlsson i Granebo, Vigelsbo och Swedberg.